

Kadernota 2019

Koersvast op weg naar een nieuw decennium

Titel Kadernota 2019
Subtitel Koersvast op weg naar een nieuw decennium
Datum 11 juli 2018
Versie 0.2
Status Concept voor bespreking in algemeen bestuur
zaaknr. 2018-Z11398
documentnr. 2018-D136522

Dit document is tot stand gekomen onder verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur

Inhoudsopgave

1	Bestuurlijke samenvatting	4
2	Voortbouwen op 2018	6
3	Vorbereiden op nieuwe uitdagingen	8
4	Vernieuwende organisatie als motor voor de uitdagingen	10
5	Externe ontwikkelingen ten aanzien van belastingvolume	12
Bijlage 1: Prognose meerjarige ontwikkeling belastingvolume watersysteem- en zuiveringsheffing		13
Bijlage 2: De Bakens		16
	Baken 1: Met de omgeving en voor de omgeving	16
	Baken 2: Basis op orde brengen en houden	18
	Baken 3: Klimaatadaptatie	22
	Baken 4: Duurzaamheid en innovatie	23
	Baken 5: Waterkwaliteitsaanpak	25
	Baken 6: Waterketensamenwerking	26
	Baken 7: Vernieuwende organisatie	27
Bijlage 3: Technische uitgangspunten 2019-2024		28

1 Bestuurlijke samenvatting

Het algemeen bestuur van WL heeft in de begroting 2018 een duidelijk signaal afgegeven. Het bestuur heeft durf getoond door de ruimte te geven voor een forse verhoging van de watersysteemheffing in 2018, maar heeft daar ook een strak kader aan verbonden voor het jaar 2019. Deze kadernota hanteert dat strakke kader als uitgangspunt. De koers en de ambities die in 2018 zijn ingezet worden vastgehouden, inclusief een sobere ontwikkeling van het belastingvolume van het watersysteem met 2,2%. Uitzondering hierop vormt een in de begroting 2018 aangekondigde mutatie op onderhoud, als gevolg van de nieuwe aanbesteding van onderhoud in Noord- en Midden-Limburg. Deze leidt tot een aanvullende structurele verhoging van 0,7%, primair ten gevolge van een aanbestedingsresultaat dat de veranderde marktverhoudingen in de huidige economie weerspiegelt. Door de reserve tariefseglisatie watersysteem ter grootte van 0,9% in te zetten kan de stijging van het belastingvolume in 2019 tot 2% worden beperkt.

Het uiteindelijke belastingvolume kan worden beïnvloed via een aantal knoppen:

- Reserves;
- Organisatie;
- Samenwerking met derden;
- Wel of geen onderhoud voor eigen rekening invoeren;
- Synergie onderhoud waterkeringen en watersysteem.

Alle knoppen worden gebruikt om de komende jaren de ontwikkeling van het belastingvolume te beperken. Door de hier boven reeds genoemde inzet van 0,9% aan reserves kan het benodigde volume in 2019 worden beperkt. De organisatie wordt, naast de voor 2019 al voorziene besparing van 0,5% op het watersysteemdeel t.b.v. de verdere additionele versterking van het Innovatie- en Duurzaamheidsfonds, doorlopend tegen het licht gehouden en besparingen of optimalisaties worden doorgevoerd. We versterken de samenwerking met derden, maar ook met WBL, om de grootste meerwaarde voor onze burgers te creëren tegen de laagste maatschappelijke kosten. We willen aanliggende partijen aan tertiaire beken verplichten om het onderhoud aan de beken om niet over te nemen. En we werken aan nieuwe, integrale onderhoudscontracten die vanaf 2020 ten uitvoer komen.

Deze veranderende markt vormt een mogelijk risico voor alle aanbestedingen die WL de komende periode zal doen. Daarvoor wordt geen additionele verhoging van de heffing gevraagd, het dwingt ons wel om inventiever dan voorheen naar aanbestedingen te kijken en onze inkoopstrategie te herijken. Bij die herijking past het om ook in 2019 kritisch te kijken naar de werkwijze van het waterschap en waar mogelijk efficiencyverbetering door te voeren. Dat kan door te kijken naar onze personele bezetting, maar ook door expliciet serviceniveaus te gaan definiëren, waarbij een optimum tussen kwaliteit en middelen wordt gezocht.

Het vasthouden van de koers in 2019 betekent niet dat 2019 een jaar is zonder bestuurlijke ambities. Er wordt volop gewerkt aan alle initiatieven die in 2018 zijn en worden ingezet. Water in Balans en het Hoogwaterbeschermingsprogramma worden voortvarend voortgezet en de dijkversterkingen Maaswerken naderen hun voltooiing. We intensiveren onze samenwerking met partners in de waterketen en werken toe naar nieuwe onderhoudscontracten voor 2020 en verder.

De oorspronkelijke ambities voor 2019, verwoordt in de bakens, worden als geheel geen onderdeel van de begroting. Daarmee zijn zij echter op termijn niet van de baan. Het water zal ons de komende jaren voor de nodige uitdagingen gaan stellen, uitdagingen die vanaf 2020 ook vragen om investeringen. Daarom is aan de hand van de bakens een eerste meerjarige kostenindicatie gemaakt bij realisatie van deze bakens vanaf 2020. Wanneer alle bakens, en dus onze uitdagingen voor de toekomst, voortvarend doch realistisch worden opgepakt dan dient er vanaf 2020 rekening te worden gehouden met een jaarlijks benodigde verhoging van het belastingvolume van de watersysteemheffing met de kennis van nu met gemiddeld ruim 5 %.

Het jaar 2019 gebruiken we echter om deze uitdagingen scherp te krijgen en daarmee gerichte keuzes te kunnen maken hoe we die uitdagingen in de jaren daarna tegemoet treden. Onderzoeken, zowel inhoudelijk als procesmatig, voeren we in 2019 uit om die keuzes ook echt te kunnen maken. Het betreft incidentele onderzoeksuitgaven die geen verhoging van het belastingvolume vragen. De ruimte zal gezocht worden binnen het bestaande volume.

2019 vormt de toegangspoort tot een nieuw decennium. Een nieuw decennium wat alleen maar meer zal vragen van de inventiviteit en de slagkracht van Waterschap Limburg. Met de nu voorliggende kadernota wordt een stevig fundament gelegd om de komende jaren onze ambities waar te maken en de uitdagingen aan te gaan: koersvast op weg naar een nieuw decennium!

2 Voortbouwen op 2018

Met de kadernota van 2018 heeft u ingezet op het op orde brengen van onze de basis, met een extra investering op het gebied van zorgplicht en assetmanagement. Dit zogenaamde 2+- pakket heeft zijn vertaling gekregen in de begroting 2018. Er zijn al veel zaken opgestart en er is een begin gemaakt met de uitvoering van het assetbeheer, de zorgplicht waterkeringen, het anticiperen op de klimaatverandering in het onderhoud van het watersysteem. We kiezen ervoor om de koers, zoals die is uitgezet in de kadernota en begroting 2018 voort te zetten. Daarmee doen we wat we hebben afgesproken en kiezen we voor een stijging van 2,2 % van het belastingvolume van het watersysteem conform de meerjarenbegroting 2018 -2023. Deze beperkte stijging betekent allerm minst dat Waterschap Limburg in 2019 stilstaat.

In 2019 zullen we binnen het gestelde kader onder andere uitvoering geven aan de volgende taken;

- We zetten het dijkverbeteringsprogramma door. We gaan door met het bieden van bescherming voor alle inwoners tegen overstromingsgevaar van de Maas.
- Met Water in Balans gaan we verder met het robuust inrichten van het watersysteem. Gebiedspilots als Meerssen, Oirsbeek en Einighausen/Limbricht worden uitgevoerd.
- We voeren beekherstelprojecten uit, waar mogelijk ook gekoppeld aan het HWBP.
- We richten het assetbeheer in en continueren groot onderhoud aan beken.
- Het regulier onderhoud wordt uitgevoerd en de inkoop van het onderhoud vanaf 2020 wordt voorbereid, gericht op economisch voordelige inkoop en optimale synergie tussen onderhoud waterkeringen en watersysteem.
- De implementatie van de Omgevingswet wordt voortgezet.
- Wij gaan de korte en middellange termijn in de uitvoeringspraktijk van WL, WBL en ketenpartners verbinden als vervolgstap op de toekomstvisie waterzuiveren en waterketen.

De definitieve lijst van in 2019 op te pakken projecten vormt onderdeel van de prioritering volgens de recent vastgestelde programmeringscyclus en wordt opgenomen in staat J van de begroting.

Op 28 maart jl. heeft u sturing gegeven aan de totstandkoming van deze kadernota langs een 7 tal bakens te weten:

1. met de omgeving en voor de omgeving,
2. de basis op orde brengen en houden,
3. klimaatadaptatie,
4. duurzaamheid en innovatie,
5. waterkwaliteitsaanpak,
6. waterketensamenwerking,
7. vernieuwende organisatie.

Naast het hiervoor genoemde financiële kader heeft u aangegeven, dat de bakens een juiste inhoudelijke richting voor de komende jaren weergeven. De uitdagingen die in het vooruitzicht liggen en onze huidige inspanningen om de basis op orde brengen en te houden vragen doorlopend om scherpe keuzes.

De uiteindelijk benodigde verhoging van het belastingvolume beïnvloeden we via een aantal knoppen:

- **Reserves**

We bouwen met elkaar reserves op om onverwachte tegenvallers op te vangen; wanneer deze tegenvallers echter uitblijven mogen de reserves niet verworden tot een spaarpotje; op dat moment is het verstandig om een deel van de reserve in te zetten om de stijging van het belastingvolume te beperken. Die keuze maken we om bovenstaande reden in 2019 door de inzet van reserves, waarmee de benodigde stijging van het belastingvolume watersysteem beperkt wordt met 0,9%.

- **Organisatie**

De wijze waarop deze knop wordt ingezet is beschreven in hoofdstuk 4, vernieuwende organisatie. De organisatie wordt, naast de al voorziene extra besparing van 0,5% van de watersysteemheffing t.b.v. de verdere versterking van het Innovatie- en Duurzaamheidsfonds, doorlopend tegen het licht gehouden en besparingen of optimalisaties worden doorgevoerd.

- **Samenwerking met derden**

We versterken de samenwerking met derden, maar ook met WBL, om de grootste meerwaarde voor onze burgers te creëren tegen de laagste maatschappelijke kosten. Met de onderzoeksvragen rond “met de omgeving, voor de omgeving”, als omschreven in hoofdstuk 3 geven we hier vorm aan;

- **Wel of geen onderhoud voor eigen rekening invoeren**

In ons werkgebied ligt met name in het noordelijke deel een aanzienlijk aantal tertiaire beken die wij beheren en onderhouden. We willen aanliggende partijen aan tertiaire beken verplichten om het onderhoud aan de beken om niet over te nemen. Feitelijk hebben we het dan over een onderhoudsplicht in combinatie met een schouw, hetgeen bij andere waterschappen een gebruikelijk instrument is. In 2019 werken we de mogelijkheden en onmogelijkheden verder uit.

- **Synergie onderhoud waterkeringen en watersysteem.**

In 2018 ontwikkelen we een inkoopstrategie voor de nieuwe, integrale onderhoudscontracten vanaf 2020. In 2019 werken we deze nieuwe, integrale onderhoudscontracten uit en zetten ze op de markt.

3 Voorbereiden op nieuwe uitdagingen

Willen we voorbereid zijn op de nieuwe uitdagingen om onze taak uit te voeren dan is het nodig inhoudelijk onderzoek te doen hoe we onze taak efficiënt en effectief kunnen uitvoeren en daarbij richting 2020 scherpe keuzes maken. Het gaat om de volgende zaken:

Met de omgeving en voor de omgeving

1. Omgevingswet.
Bij de implementatie van de Omgevingswet onderzoeken we ook hoe we het omgevingsmanagement en het Omgevingsadviseurschap vorm geven. Daarbij betrekken we hoe we de omgevingsaanpak van projecten verder kunnen uitrollen.
2. Communicatie.
Hoe kunnen we beter vorm geven aan proactieve communicatie en stakeholderanalyse?
3. Gebiedsontwikkeling.
Hoe kunnen we een vooraanstaande rol in de mogelijke toekomstige dijkversterkingsprojecten/gebiedsontwikkelingen inhoud geven?

De basis op orde brengen

4. Kwaliteitsniveau onderhoud.
Welk serviceniveau willen we bieden? Wat doen we zelf en wat doet een ander?
5. Zorgplicht.
Hoe regelen we de zorgplicht waterkeringen en watersysteem goed in o.b.v. audit Zorgplicht Waterkeringen in 2018?
6. Centrale regiekamer.
Kan het vormen van een centrale regiekamer en het bedienen van kunstwerken op afstand de implementatie van BOS-OMAR verder versterken?
7. Onderzoeken invoering verplicht onderhoud tertiaire beken om niet.

Klimaatadaptatie

8. Normering
Deelname in onderzoek risico-gestuurde normering inclusief kostenaspecten uitwerken.
9. Samenwerking met de partners intensiveren
Hoe kunnen we het beste doelen stapelen en programmering afstemmen? Bekijken kosteneffectiviteit van alternatieve inrichting en beheer gebied.

Duurzaamheid en Innovatie

10. Hoe kan duurzaamheid en innovatie ons de komende jaren ondersteunen in onze rol?
Hoe kunnen slimme technieken ons ondersteunen in efficiënt beheer van onze assets en onze zorgplicht/primaire processen?

Waterkwaliteit

11. Welke waterkwaliteitsmaatregelen dragen effectief het meeste bij aan ons doelbereik?
Aandacht voor nieuwe stoffen zoals geneesmiddelen en uit productieprocessen. Relatie waterketen en watersysteem uitwerken.

Waterketensamenwerking

12. Samenwerking voortzetten en intensiveren vanuit de praktijk.
Naast het verder samenwerken op het gebied van bijvoorbeeld gemeentelijke riolen zoeken naar nieuwe mogelijkheden om door samenwerking efficiencyvoordeel te halen, denk aan gezamenlijk maaibeheer.

Deze onderzoeken vragen incidentele investeringen. Deze investeringen hebben geen invloed op het structureel benodigde belastingvolume. De ruimte om deze onderzoeken uit te voeren wordt gezocht binnen het bestaande belastingvolume. In het uiterste geval bestaan er binnen de begroting een aantal reserves voor het afdekken van incidentele kosten. Indien nodig kunnen de genoemde onderzoeken hieruit worden betaald.

4 Vernieuwende organisatie als motor voor de uitdagingen

Nieuwe uitdagingen kunnen niet tegemoet worden getreden door enkel de blik te richten op een verhoging van het belastingvolume. Integendeel, de organisatie moet doorlopend vitaal worden gehouden om de veranderende taken en omstandigheden zo effectief en efficiënt mogelijk het hoofd te kunnen bieden. De organisatie en de wijze waarop zij de taken uitvoert is een belangrijke knop om het uiteindelijk belastingvolume te bepalen. Door actief de organisatie te ontwikkelen kan een deel van de verhoging van het belastingvolume in de toekomst worden voorkomen. In 2018 en 2019 wordt actief vormgegeven aan deze verdere professionalisering van de organisatie.

Helderheid in serviceniveaus

Op dit moment voeren we veel van onze werkzaamheden naar beste kunnen uit. Het service- of kwaliteitsniveau dat we, bijvoorbeeld in ons onderhoud, willen behalen is echter niet vastgelegd. Door kwaliteitsniveau uit te werken en te koppelen aan de daarvoor benodigde kosten kunnen we in de toekomst betere keuzes maken over de kwaliteit en kosten van de werkzaamheden die we uitvoeren.

Inhoudelijke meerjarenprogrammering

De huidige meerjarenprogrammering is primair een financiële exercitie. Door nog meer aandacht te besteden aan een inhoudelijke meerjarenprogrammering wordt eerder zichtbaar welke investeringen we op welk moment in de tijd willen doen en kan gericht geprioriteerd worden met een directe inzage in het effect op het belastingvolume.

Intensiveren samenwerking met WBL

Beide zusterorganisaties WL en WBL vormen een krachtige motor voor het watermanagement in Limburg. Door gericht onze samenwerking te verdiepen en door gebruik te maken van elkaars kracht zijn we in staat om beiden effectiever en efficiënter te werk te gaan.

Leren van de ervaringen van anderen

We staan niet alleen in de uitdagingen die de toekomst ons brengt. Juist door te leren van de ervaringen van andere organisaties, juist ook buiten ons werkveld, kunnen we onze bedrijfsvoering doorlopend aanpassen aan de nieuwste “best-practices”.

Digitale transformatie

Het is de toekomstvisie van dit moment, we weten ook dat de transformatie volop gaande is, maar het is vaak moeilijk om hier concreet vorm aan te geven. Door juist ook kennis van buiten ons waterschap te betrekken willen we de gevolgen voor het waterschap de komende jaren concreet maken en onze werkprocessen hierop aanpassen. Altijd gericht op ons doel en op een efficiëntere werkwijze.

Stroomlijnen van onze werkprocessen

Wanneer wij onze slogan “met de omgeving, voor de omgeving” waar willen maken, dan hoort daar een flexibele, daadkrachtige organisatie bij. Bureaucratie en verspilling horen in onze organisatie niet thuis. In 2018 hebben een traject ingezet om via Lean onze processen tegen het licht te houden en die lijn zetten we intensief door in 2019.

Concrete ombuigingen

In de periode tussen kadernota en begroting wordt een aantal ombuigingen nader vormgegeven:

- **Onderhoud:** In de meerjarenraming is voor onderhoud rekening gehouden met een besparing van € 200.000 op onderhoud in het jaar 2020. In de komende maanden moet een inkoopstrategie onderhoud vorm geven aan de basis voor deze besparing;
- **Materieel:** Materieel is onontbeerlijk om ons werk goed te kunnen doen. Met name voor de buitendienst is een goede uitrusting essentieel. We zorgen voor die uitrusting waar die nodig is, maar zijn tegelijkertijd kritisch dat we enkel diegenen van uitrusting voorzien voor wie dit noodzakelijk is om de functie te kunnen uitvoeren. Daarnaast kijken we naar mogelijkheden om aanbestedingsvoordelen op dit punt te halen, zonder in te boeten aan kwaliteit.

5 Externe ontwikkelingen ten aanzien van belastingvolume

De wereld rondom ons kan mogelijk invloed hebben op de uiteindelijk benodigde groei van ons belastingvolume. Wij nemen u graag mee in een aantal ontwikkelingen die mogelijk van invloed kunnen gaan zijn op het benodigde belastingvolume.

Ontwikkeling van de markt

We zien dat de economie flink is aangetrokken. Dat betekent dat we bij de inkoop van diensten, werken en materialen te maken kunnen krijgen met kostenverhogingen die hoger zijn dan het inflatiepercentage waarmee wij in onze begroting rekening houden. Aanbestedingsmeevallers zijn niet meer vanzelfsprekend. In de eerste plaats zullen wij deze ontwikkeling beheersen door:

- a. Onze inkoop verder te professionaliseren;
- b. Waar nodig prioriteiten te stellen en ons uitvoeringsprogramma aan te passen aan de marktomstandigheden.

CAO werknemers waterschappen

De CAO voor werknemers van de waterschappen is per 1-1-2017 afgelopen. Tot op dit moment is er nog geen nieuwe CAO. Het aanbod van werkgevers ligt nog ver van de eis van werknemers. Onderhandelingen zijn weer opgestart. Een nieuwe cao heeft tot consequenties dat de werkgeverslasten mee zullen stijgen. In de meerjarenraming is rekening gehouden met 2 % stijging. De eerste indicatie geeft aan dat het uiteindelijke akkoord een hogere stijging zal genereren.

Uitvoering Partnercontract

Met het huidige investeringsvolume is het de vraag of we binnen de huidige looptijd van het partnercontract met de Provincie het contract volledig kunnen uitnutten. Dat heeft ook te maken met de keuze om onderhoud boven "nieuwbouw" te stellen. Tegelijkertijd geeft het partnercontract de ruimte om de looptijd met wederzijds goedvinden te verlengen. Door pro-actief met de provincie over de voortgang te blijven communiceren is de verwachting dat uiteindelijk, weliswaar over een langere periode, het budget wel kan worden uitgenut. Overigens is de bijdrage vanuit het waterschap groter dan het subsidiebedrag. In dat verband is er bij het niet volledig uitnutten eerder sprake van een gemiste kans dan van een risico. Tegelijkertijd professionaliseren we onze projectorganisatie om meer sturing te geven aan de voortgang van onze projecten.

Bijlage 1: Prognose meerjarige ontwikkeling belastingvolume watersysteem- en zuiveringsheffing

Hieronder *onder 1.* geven we u een prognose van de ontwikkeling van het belastingvolume watersysteemtaak voor 2019 en volgende jaren zonder de financiële meerjarige trend zoals beschreven in deze kadernota. Rekening houdend met de inzet van reserves in 2019 kunnen we vervolgens een geactualiseerde prognose van de ontwikkeling van het belastingvolume en de lastendruk voor de watersysteem- en zuiveringsheffing afgeven.

Vervolgens zijn *onder 2.* alle ontwikkelingen en voornemens bij de bakens op basis van de bovengrens van de kadernota 2019 doorgerekend. En is vervolgens een prognose gemaakt van de meerjarige belastingvolumeontwikkeling voor zowel watersysteemtaak als waterzuiveringstaak..

1. WATERSYSTEEMTAAK ZONDER FINANCIËLE MEERJARENTREND KADERNOTA 2019 EN MET INZET RESERVE TARIEFSEGALISATIE VOOR 2019

Prognose ontwikkeling belastingvolume watersysteemtaak Waterschap Limburg zonder financiële meerjarentrend kadernota 2019

	x € 1						
Watersysteemtaak Waterschap Limburg	2018 Primitief	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Prognose belastingvolume watersysteemtaak 2018-2023 van nov '17	63.403.000	64.803.000	66.941.000	69.556.000	70.982.000	72.759.000	74.886.000
Δ		2,2%	3,3%	3,9%	2,1%	2,5%	2,9%
Bijstellingen meerjarenraming basis 2018-2023-2024:							
Voorjaarsrapportage 2018 (structureel effect)		451.900	460.900	470.100	479.500	489.100	498.900
inzet reserve tariefsegalisatie		-580.000	-	-	-	-	-
Kadernota 2019 effect 2020-2024		-	-	-	-	-	-
Raming te dekken kosten watersysteemtaak uit belastingvolume	63.403.000	64.674.900	67.401.900	70.026.100	71.461.500	73.248.100	75.384.900
Belastingvolume 2018/basis voor tarieven 2018	63.403.000						
Δ Mutatie belastingvolume t.o.v. voorgaande jaar		1.271.900	2.727.000	2.624.200	1.435.400	1.786.600	2.136.800

Prognose belastingvolume watersysteemheffing zonder meerjaren trend kadernota 2019

Prognose ontwikkeling belastingvolume watersysteemheffing	x € 1						
	2018 Primitief	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Belastingvolume watersysteemheffing 2018-2023	63.403.000	64.674.900	67.401.900	70.026.100	71.461.500	73.248.100	75.384.900
% stijging t.o.v. voorgaande jaar	9,2%	2,0%	4,2%	3,9%	2,0%	2,5%	2,9%
Gemiddelde stijging periode 2018-2024 per jaar							3,8%
<i>Stijging 2019 nader verklaard:</i>							
Meerjarenraming 2018-2023 vastgesteld nov '17		1.400.000	2,2%				
Voorjaarsrapportage 2018		451.900	0,7%				
inzet reserve tariefsegalisatie		-580.000	-0,9%				
Kadernota 2019		-	0,0%				
Prognose/indicatie stijging watersysteem		1.271.900	2,0%				

WATERZUIVERING

Prognose belastingvolume zuiveringsheffing (met deels inzet egalisatie reseserve zuiveringsheffing tot meerjarig gemiddelde)

Prognose ontwikkeling belastingvolume zuiveringsheffing	x € 1						
	2018 Primitief	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Raming te dekken netto kosten waterzuiveringstaak MJR nov '17	79.263.000	78.664.000	81.939.000	84.066.000	81.661.000	81.752.000	86.127.000
Bijstelling kosten zuiveringstaak huidige inzichten		2.280.000	2.081.000	2.055.000	2.479.000	2.893.000	
Inzet egalisatiereserve ontwikkeling zuiveringsheffing	2.830.000	2.980.000					
Ontwikkeling belastingvolume 2018-2024	76.433.000	77.964.000	84.020.000	86.121.000	84.140.000	84.645.000	86.127.000
% stijging belastingvolume t.o.v. voorgaande jaar	1,5%	2,0%	7,8%	2,5%	-2,3%	0,6%	1,8%
Gemiddelde stijging periode 2018-2024 per jaar							2,0%

WATERSYSTEEM ÉN WATERZUIVERING

Prognose belastingvolume totaal op basis van 2 % stijging belastingvolume zonder financiële meerjarentrend kadernota 2019

Prognose groei belastingvolume TOTAAL	x € 1						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Belastingvolume watersysteem én -zuivering	139.836.000	142.638.900	151.421.900	156.147.100	155.601.500	157.893.100	161.511.900
% Lastendrukstijging watersysteem- én zuiveringsheffing 2018-2024 t.o.v. voorgaande jaar	4,8%	2,0%	6,2%	3,1%	-0,3%	1,5%	2,3%
Gemiddelde stijging periode 2018-2024 per jaar ²							2,8%

² = Norm gematigde lastenontwikkeling Bestuursakkoord Water meerjarig: gemiddeld maximaal 2,5%+2% inflatie = 4,5% per jaar (Stuurgroep Water 4 maart 2014)

Uitwerking in lastendrukvoorbeelden 2019

Voorbeeldsituatie	x € 1			
	Ontwikkeling lastendruk 2018 - 2019			
	Lastendruk 2018	Lastendruk 2019*	Stijging 2019	Stijging % 2019
Meerpersoonshuishouden (3ve), eigen woning € 200K	€ 246	€ 251	€ 5	2,0%
Meerpersoonshuishouden (3ve), huren	€ 196	€ 200	€ 4	2,0%
Eénpersoonshuishouden (1ve), eigen woning € 200K	€ 151	€ 154	€ 3	2,0%
Eénpersoonshuishouden (1ve), huren	€ 101	€ 103	€ 2	2,0%
Agrarisch bedrijf 25 ha, opstallen € 500.000, 3ve	€ 1.135	€ 1.157	€ 22	1,9%
Agrarisch bedrijf 40 ha, opstallen € 500.000, 3ve	€ 1.655	€ 1.688	€ 33	2,0%
Wegenbeheerders/-eigenaren 300ha	€ 52.035	€ 53.076	€ 1.041	2,0%
Natuurbeheerders/-eigenaren 300ha	€ 1.038	€ 1.059	€ 21	2,0%

* MJR 2018-2023+ effect VJR2018+inzet eg reserve ontw. zuiveringsh. €2,98mln en watersysteemtaak € 0,58 mln:

watersysteemheffing + 2 %, zuiveringsheffing + 2,0%

Gehanteerde uitgangspunten:

- Gelijkblijvende belastingmaatstaven (ingezetenen, Woz, hectares, vervuilingseenheden enz.)
- Berekeningen zijn bij benadering en afgerond

2. ONTWIKKELING VAN HET BELASTINGVOLUME VAN DE WATERSYSTEEMTAAK MET FINANCIËLE MEERJARENTREND KADERNOTA 2019 OP BASIS VAN REALISATIE VAN ALLE VOORNEMENS

Prognose belastingvolume watersysteemheffing met meerjarentrend kadernota 2019

Prognose ontwikkeling belastingvolume watersysteemheffing	x € 1						
	2018 Primitief	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Belastingvolume watersysteemheffing 2018-2023	63.403.000	64.674.900	69.527.200	73.529.100	76.142.800	79.105.900	82.365.400
% stijging t.o.v. voorgaande jaar	9,2%	2,0%	7,5%	5,8%	3,6%	3,9%	4,1%
Gemiddelde stijging periode 2018-2024 per jaar							5,1%

BELASTINGVOLUME ONTWIKKELING 2019-2024 WATERSYSTEEM EN WATERZUIVERING

Prognose belastingvolume totaal met inzet reserves in 2019 en financiële meerjarentrend kadernota 2019

Prognose groei belastingvolume TOTAAL	x € 1						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Belastingvolume watersysteem én -zuivering	139.836.000	142.638.900	153.547.200	159.650.100	160.282.800	163.750.900	168.492.400
% Lastendrukstijging watersysteem- én zuiveringsheffing 2018-2024 t.o.v. voorgaande jaar	4,8%	2,0%	7,6%	4,0%	0,4%	2,2%	2,9%
Gemiddelde stijging periode 2018-2024 per jaar ²							3,4%

² = Norm gematigde lastenontwikkeling Bestuursakkoord Water meerjarig: gemiddeld maximaal 2,5%+2% inflatie = 4,5% per jaar (Stuurgroep Water 4 maart 2014)

Bijlage 2: De Bakens

Baken 1: Met de omgeving en voor de omgeving

Reikwijdte taakinvoering

Binnen de kaders van de Waterwet, de Europese Kaderrichtlijn Water, de Deltabeslissingen en het Provinciaal Omgevingsplan Limburg werken we aan onze wateropgaven. Die kaders verschuiven echter. Door klimaatverandering stijgt de gemiddelde neerslaghoeveelheid in ons land én komen er steeds meer extremen voor. Wettelijke normen veranderen en de Omgevingswet verandert het overheidslandschap in ons land ingrijpend. Wij wachten als Waterschap Limburg niet tot het moment dat deze veranderingen een feit zijn, om dan geconfronteerd te worden met enorme, urgente opgaves. We investeren nu al in die nieuwe werkelijkheid. De investeringen die we voorzien vloeien voort uit de taakuitvoering zoals we die hebben ingezet op basis van de eerste kadernota.

H2O-artikel - 28 februari 2018

VAKER HEFTIGE BUIEN, BLIJKT UIT NIEUWE NEERSLAGSTATISTIEKEN

Het regent harder en vaker, concludeert Stowa op basis van nieuwe neerslagstatistieken voor korte tijdsduren. Deze vallen tot enkele tientallen procenten hoger uit dan de statistieken die tot nu toe zijn gehanteerd. **Deze toename betekent dat een gelijke neerslaghoeveelheid nu ook ongeveer 2 keer zo vaak voorkomt. Ook de jaargemiddelde neerslaghoeveelheid is met meer dan 10% gestegen ten opzichte van de jaren 80.**

Om het veranderende klimaat het hoofd te bieden, intensiveren wij onze meerjarenprogrammering. Concreet gaat het in de komende drie jaar om:

- het realiseren van 55 km beekherstel;
- het opheffen van 70 wateroverlastknelpunten in ons gebied;

het uitvoeren van de watersysteemtoets om te controleren of ons watersysteem bestand is tegen de buien uit de nieuwste weersvoorspellingen;

- het realiseren van de programma's voor bescherming tegen hoogwater Maas;
- het realiseren van klimaatrobuuste inrichting van het watersysteem (Water in Balans).

In al deze projecten combineren wij onze doelen zo veel mogelijk: kaderrichtlijn water (KRW), waterkwaliteit, zoetwaterbeschikbaarheid (DHZ), wateroverlast (WB21 en Water in Balans) en waterveiligheid (HWBP en Maaswerken).

We richten ons op een volume dat past bij een goede, effectieve taakuitoefening, nu en in de toekomst. Dat vraagt van ons structureel een hoger investeringsvolume dan we gewend zijn. Gebiedsprocessen zorgen voor draagvlak en voor co-creatie en cofinanciering. Processen en pilots die we hebben ingezet ronden we af. En met de leerervaringen die we daarin hebben opgedaan verbeteren we onze taakuitoefening en pakken we gericht en gelegitimeerd, met behulp van de programmeer tool, nieuwe opdrachten op. Kortom, we maken een heldere afweging welke

initiatieven wel en niet opgepakt worden en hoe wij onze inzet optimaal inzetten voor de realisatie van onze doelen.

Zo realiseren we binnen het uitvoeringsprogramma Maasgaard met partners (provincie, gemeente Venray en gemeente Horst aan de Maas) en in het project aanpak wateroverlast Gulpdal (provincie, gemeente Gulpen-Witterm en Staatsbosbeheer) gezamenlijk en integraal elkaars doelen met de inleg van een gezamenlijke financiering. Iedere partner haalt zijn doelen uit het proces en weet hoeveel middelen hij daarvoor inlegt. De partners trekken samen op in de voorbereiding, uitvoering en communicatie.

Omgevingswet c.a.

Wij bereiden ons voor op inwerkingtreding van de Omgevingswet per 2021. Wij zien de Omgevingswet als een handvat om de interactie met burgers of andere overheden op te zoeken. Dit sluit naadloos aan op de ambities uit het Bestuursprogramma 2017-2019, waarin we onder het devies ‘met de omgeving, voor de omgeving’ inzetten op intensieve samenwerking met belanghebbenden.

We verbinden in ons werkveld partijen op een zodanige wijze dat opgaven vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid worden opgepakt, zonder daarbij onze eigen verantwoordelijkheid uit het oog te verliezen. In een open dialoog met belanghebbenden formuleren we beleid en projecten die we via co-creatie vorm geven. Dit gedachtegoed is helemaal in lijn met de nieuwe Omgevingswet. Een proactieve rolopvatting resulteert in meer advisering in plaats van vergunning trajecten.

Samenwerking veraf en dichtbij

Het credo “met de omgeving en voor de omgeving” krijgt op allerlei niveaus gestalte. Geen waterschap kent meer binnenlandse en buitenlandse grenzen dan het onze. We investeren in samenwerking met Noord-Brabant, Den Haag (zoals ministeries en Unie van waterschappen), Duitsland, Wallonië, Vlaanderen en Europa, juist om onze doelstellingen waar te kunnen maken. Zo starten we samen met onze Waalse en Vlaamse partners een project voor klimaatbestendige grensoverschrijdende wateren en voor verbetering van waterkwaliteit en ecologie.

Op het gebied van hoogwaterveiligheid werken we via het HWBP samen met onze collega-waterschappen en de Rijksoverheid. Daarmee genereren we de kracht om nieuwe ontwikkelingen vorm te geven. Via project overstijgende verkenningen (POV), onder andere op het gebied van piping en gebiedseigen grond, zijn we op zoek naar innovaties en snellere, goedkopere of kwalitatief betere dijkversterking.

De hoogwaterveiligheidsopgave voor de lange termijn is een opgave waarvoor we als regio verantwoordelijk zijn. Het gaat om een samenspel van ruimtelijke maatregelen en dijkverbeteringen. We zien tal van meekoppelkansen in de vorm van ruimtelijke ontwikkelingen die kunnen leiden tot een optimalisatie van toekomstige dijkverbeteringen. De relatief kleine bijdrages die daarvoor nu van het waterschap gevraagd worden, hebben vaak betrekking op onderzoeksvragen. Het zijn investeringen die aan de voorkant cruciaal zijn om studies op gang te brengen, en ons op termijn kansen bieden op verminderde investeringskosten in dijkversterkingen.

Een goed voorbeeld hiervan is de samenwerking in Maastricht, waarbij onderzocht wordt of de op te stellen Visie waterveiligheid Maas gecombineerd kan worden met de visie op de klimaatadaptatie in de stad. Ook in andere gebieden, zoals Venlo en de Lob van Gennep, zoeken we de samenwerking met gebiedspartners op.

Bouwstenen binnen het baken

Voorstellen voor Hoogwaterveiligheid

Bijdrage in voorbereiding projecten hoogwaterveiligheid voor de lange termijn.

Projectgebonden aandeel Lob van Gennep en grotere opgave primaire waterkeringen, Omgevingsmanagement.

Hieronder geven wij een indicatie wat de bouwsteen financieel betekent.

Met en voor de omgeving	Effect (€) op de jaarlijkse exploitatie 2019-2024 in jaar x						Effect (%) op belastingopbrengst (referentiejaar = 2018)					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Totaal met en voor de omgeving WAS	280.000	410.000	710.000	1.020.000	1.350.000	1.550.000	0,4%	0,6%	1,1%	1,6%	2,1%	2,5%
Totaal met en voor de omgeving WORDT	0	380.000	630.000	950.000	1.270.000	1.490.000	0,0%	0,6%	1,0%	1,5%	2,0%	2,3%

Baken 2: Basis op orde brengen en houden

Asset- en databeheer

Zoals in 2017 afgesproken zetten we in op het op orde brengen van onze assets en onze data. Daarbij gaan we bewust verder dan alleen maar het herstellen van de huidige assets en zetten in op een volledige digitalisering en automatisering van ons waterbeheer. Tegelijkertijd onderzoeken welke bijdrage onze omgeving kan leveren in het beheer en onderhoud van onze assets.

De basis van ons assetbeheer zijn de gegevens van onze assets. Deze gegevens brengen we op orde door (nieuwe) data in te winnen en deze voor heel Limburg in onze systemen te uniformeren. We richten onze datasystemen zo in dat de data enkelvoudig digitaal worden opgeslagen voor meervoudig gebruik, uniform, actueel en afgestemd op de gebruikers (intern en extern).

Bij het periodiek inmeten van bijvoorbeeld beekprofielen en buffers betrekken we nieuwe meettechnieken, zoals het inmeten van het profiel tijdens het maaien.

Ook werken we met nieuwe inspectietechnieken en een nieuwe systematiek voor de wettelijke beoordeling van de waterkeringen.

We richten beheer, onderhoud en vervanging van onze assets cyclisch en procesmatig in op basis van prestatie, risico's en kosten. Dat doen we uniform en in onderlinge samenhang voor watersysteem en waterkeringen.

We voeren groot onderhoud uit zoals profielherstel, vervanging van beschoeiingen, kunstwerken en meetapparatuur, etc. De komende jaren blijft hiervoor een forse investering nodig.

Binnenlands bestuur over Internet of Things - 05 dec 2017

De overheid wil dat waterleidingbedrijven, waterzuiveringsmaatschappijen en waterschappen beter samenwerken om het waterbeheer goedkoper te maken. Dat vraagt om het slim toepassen van technologie. Xylem en KPN slaan de handen ineen om die te leveren.

Binnen het Bestuursakkoord Water moeten bedrijven en organisaties in de waterketen meer samen optrekken om zo het waterbeheer goedkoper te maken voor de burger. Een goed voorbeeld is de slimme oplossing voor watergemaalmonitoring die door watertechnologiebedrijf Xylem, producent van hoogwaardige industriële elektronica Syrinx, opdrachtgever Waterschapsbedrijf Limburg (WBL) en KPN in samenwerkingsverband ontwikkeld werd.

Onderhoud en peilbeheer

Met name in het noorden van ons beheergebied is het beekstelsysteem deels verouderd. Het systeem is medio vorige eeuw ontworpen op basis van de toenmalige inzichten voor watertoevoer en -afvoer. Uit huidige inzichten, bijvoorbeeld klimaatverandering, blijkt dat we ons systeem voor een deel anders moeten inrichten. We hebben de belangrijkste knelpunten voor de toekomst in beeld en lossen deze in de komende jaren op.

Ook op de wijze waarop we het onderhoud (assetbeheer) uitvoeren hebben de huidige inzichten invloed. Onderhoud van het watersysteem en van de waterkeringen voeren we gezamenlijk uit. We leggen bij voorkeur het bulkwerk neer bij marktpartijen en richten onze eigen organisatie in op specialistisch werk, waarmee we beter kunnen inspelen op de veranderingen. We uniformeren onze werkwijze voor de hele provincie en richten ons onderhoudsmanagementsysteem hierop in. We gaan nieuwe samenwerkingsrelaties aan met de omgeving, bijvoorbeeld door hen een rol te geven in het onderhoud of dit gezamenlijk op te pakken. Daarbij zijn we ook bereid om niet-vrijblijvend te werk te gaan. Zo willen we ten aanzien van onderhoud van tertiaire beken een verplichting om niet opleggen aan de aanliggende eigenaren om de beken te onderhouden. Daarmee geven we invulling aan het invoeren van de schouw, een middel dat bij de overige waterschappen reeds lange tijd een belangrijke instrument is.

Het peilbeheer is ook in beweging. Onze data stellen wij beschikbaar voor de omgeving. Voor peilbeheer passen we een systematiek van referentiewaterstanden toe en implementeren we ons model waarin we peilbeheer en weersverwachtingen combineren (BOS-OMAR). We nemen de doorontwikkeling naar Nieuw Limburgs Peil (NLP2) in overweging. Er wordt ook gezocht naar meer eenvoudige modelconcepten die makkelijker te beheren zijn. We zetten de eerste stappen om vanuit een centrale regelkamer het watersysteem en de waterkeringen te sturen en te beheren op basis van actuele gegevens (weer, waterafvoeren, onderhoudstoestand, etc.). Hierin wordt de samenwerking met WBL gezocht. Ook onderzoeken we het toepassen van Internet-of-Things (IoT).

Voorbeeld: regelkamer Waterschap Rivierenland

Bij waterschap Rivierenland is een centrale regelkamer voor zowel waterketen als watersysteem gerealiseerd. De beheerder van de zuiveringen en de peilbeheerder zitten naast elkaar in de regelkamer, sturen op het systeem en ontwikkelen gezamenlijk tools en dashboards om deze sturing te optimaliseren. Gebieds- en systeemkennis gaan hand in hand met simulatiemodellen en meetsystemen. Zowel in de reguliere situatie als een crisissituatie is er op deze manier overzicht en snellere sturing mogelijk. Tegelijkertijd is er bij waterschap Rivierenland een traject in gang gezet om zoveel mogelijk sturen te automatiseren, zodat sturing op afstand ook mogelijk is.

Digitalisering

Bovenstaande ontwikkelingen vragen om een totale digitale transformatie op elk vlak: van operationele uitvoering naar regie en beheer op uitvoering. Voor alle processen van het waterschap doordenken wij de benodigde digitale transformatie en laten de uitkomsten landen in de manier waarop wij werken. Dit gaat verder dan alleen de invoering van het Digikompas.

Bij de muskus- en beverratbestrijding lijkt een veelbelovende techniek het gebruik van e-DNA te zijn. Door watermonsters te nemen, kan van hele watergangen/stroomgebieden bepaald worden of er muskus- of beverratten aanwezig zijn. Gebieden die schoon zijn, kunnen op die manier sneller uitgesloten worden en hier hoeft dan niet gespeurd te worden. Ook het gebruik van infrarood camera's onder drones kan voor moeilijk begaanbare gebieden een uitkomst zijn. Beide technieken worden getest en bekeken of bredere implementatie zinvol is. Op het gebied van hoogwaterveiligheid zetten we in op de ontwikkeling van 'slimme dijken'. Bijvoorbeeld een dijk die door sensoren aangeeft dat er vervormingen zijn opgetreden of een kunstwerk dat kan aangeven wanneer specifiek onderhoud nodig is. Door deze technologie in een of meerdere proeftrajecten in te bouwen doen we ervaring op met deze toepassingen en kan dit op basis van die ervaringen in de toekomst breder worden toegepast.

Informatieveiligheid

Voor ons werk is een betrouwbare informatievoorziening essentieel: actueel, juist, volledig én goed beschermd. We beveiligen ICT-voorzieningen alsook de toegang tot gebouwen.

De normen voor informatieveiligheid zijn voortdurend in ontwikkeling wat betekent dat we continu alert zijn op het borgen van informatieveiligheid in de organisatie en onderkennen de belangrijkste risico's vooraf.

Crisisbeheersing

Waterschap Limburg wil een volwaardig, deskundig partner zijn in de crisisbeheersing. Binnen de betrokken diensten willen wij de waterautoriteit zijn die op ieder moment proactief en kundig adviezen en data kan aanreiken aan de Veiligheidsregio's.

Daarvoor is het nodig dat wij de focus van onze crisisbeheersing verleggen. Waar we nu nog focussen op draaiboeken (bijvoorbeeld droogte en hoogwater Maas), terwijl het feitelijk onderdeel is van onze dagelijkse zorgplicht, willen we ons ontwikkelen om juist ook voorbij de draaiboeken te weten welke calamiteiten zich in ons gebied kunnen voordoen en hoe we deze kunnen beheersen. Scenario-denken is daarin een belangrijke component. Informatie naar de omgeving, kennis van kwetsbare gebieden in onze provincie en het voorkomen of herstellen van schade ook. Uitgangspunt is dat wij in 2020 een (veer)krachtig partnerschap in crisisbeheersing vormen.

Om onze rol goed te kunnen vervullen, houden we onze crisisorganisatie en ons crisisproces kritisch tegen het licht.

Wij uniformeren de manier van werken, zo bouwen we in het zuiden van ons beheersgebied een dijkwacht-organisatie analoog aan de manier van werken in Noord-Limburg met meer dan 80% vrijwillige dijkwachters.

Bouwstenen binnen het baken

Voorstellen voor Kennis en ondersteunende systemen

Regelkamer, internet of things

Implementeren Bos Omar, vervangen en uitbreiden meetnet, actualiseren IBRAHYM

Voorstellen voor Onderhoud

Invoering schouw, pilot beheer en onderhoud door derden

Onderhoud aan tertiaire beken als verplichting om niet overdragen;

Bulkwerk onderhoud uitbesteden, assetmanagement district Noord en Midden versneld oppakken, onderhoudbeheersysteem implementeren

Voorstellen voor Projecten

Gebiedsproces NLP2¹

Extra investeren in uitvoeringsprojecten droogte beekherstel (Water in Balans bij baken 3)

¹ Voor een beperkte start van NLP2 zijn nu al financiën beschikbaar, het betreft hier het volledig en integraal oppakken van het NLP2 spoor.

Hieronder geven wij een indicatie wat de bouwsteen financieel betekent.

Basis op orde brengen en houden	Effect (€) op de jaarlijkse exploitatie 2019-2024 in jaar x						Effect (%) op belastingopbrengst (referentiejaar = 2018)					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Totaal basis op orde brengen en houden WAS	1.150.000	1.680.000	2.030.000	2.430.000	2.900.000	3.670.000	1,8%	2,6%	3,2%	3,8%	4,6%	5,8%
Totaal basis op orde brengen en houden WORDT	0	1.520.000	1.820.000	2.210.000	2.630.000	3.410.000	0,0%	2,4%	2,9%	3,5%	4,1%	5,4%

Baken 3: Klimaatadaptatie

De programma's voor bescherming tegen hoogwater Maas en voor klimaat robuuste inrichting van het watersysteem (Water in Balans) zetten we krachtig door. Dit doen we door maatregelen te treffen om aan de normering te voldoen en door gevolgen van klimaatverandering voor te blijven. Naast maatregelen in het kader van voorkomen van erkende wateroverlastknelpunten waar we niet aan de norm voldoen, vraagt dit ook om een bredere heroverweging van de werking van ons watersysteem. De watersysteemtoets die we uitvoeren is hierbij een belangrijk middel.

De huidige wateroverlast-normering is rigide. Samen met de provincie werken we aan een risicogerichte benadering, die recht doet aan de mogelijke risico's (kans x gevolg) op wateroverlast. Daarnaast onderzoeken we in de reeds opgepakte gebiedspilots waar we kunnen verbeteren met onderhoud, stuwbediening, toezicht, etc. Dit verschaft ons inzicht in de totale opgave voor wateroverlast, die we in ons nieuwe waterbeheerplan (2022-2027) verankeren.

Binnen het programma Water in Balans worden de lopende gebiedspilots Eckeltsebeek, Schelkensbeek, Breevennen, Oirsbeek en Meerssen en de in 2018 op te starten pilots Geuldal, Limbricht-Einighausen en Wylre-Simpelveld verder doorlopen. Ook wordt gekeken, gebaseerd op de resultaten van berekeningen met recente klimaatscenario's en stresstesten, in welke gebieden actief wordt geanticipeerd om de (toekomstige) wateroverlastknelpunten op te lossen.

Om de wateroverlast tegen te gaan hebben wij met de omgeving vier knoppen gedefinieerd. Bijvoorbeeld in Meerssen zijn we tot consensus gekomen over de aanpak, waarbij er aan deze knoppen gedraaid wordt en de verschillende partijen samen verantwoordelijkheid nemen:

- *knop landelijk gebied*, waarin agrariërs en terreinbeheerders inzetten op 10 mm extra waterberging op perceelsniveau;
- *knop stedelijk gebied*, waarin gemeenten 50% verhard oppervlak afkoppelt;
- *knop oppervlaktewatersysteem*, waarin wij aan zet zijn (bijvoorbeeld door het realiseren van buffers);
- *knop particulieren*, waarin eigenaren van een woning zelf maatregelen moeten nemen om hun bouwwerk te beschermen tegen het restrisico.

Ook het insteken van beekherstel via de methode van beekdalbrede aanpak kan een belangrijke bijdrage leveren aan klimaatadaptatie, juist door het integraal bekijken van het beekdal en zijn functies en mogelijkheden.

Begin dit jaar is de Bestuurlijk Klimaattafel Limburg van start gegaan; het podium waarop klimaatadaptatie provincie breed wordt opgepakt. Voor de verdere doorontwikkeling van de Klimaattafel fungeert de Stuurgroep Maaswerken als aantrekkelijk voorbeeld. Aan de tafel maken we afspraken over de Deltaprogramma's Hoge Zandgronden (DHZ), Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) en Deltaplan Waterkwaliteit en Zoetwater (DWZ).

Verder intensiveren we onze samenwerking met onze partners in de buurlanden, om in de grensoverschrijdende wateren de problematiek van wateroverlast en waterkwaliteit aan te pakken. Ook onderzoeken we de inzet van instrumenten als blauwgroene diensten, invloed van landschapselementen, afspraken over schadeacceptatie. Dit gaat bijvoorbeeld over het inrichten van graften op hellend gebied en aangrenzende gronden met als doel het vasthouden van water waardoor minder erosie optreedt.

Naast wateroverlast richten we ons ook op de beschikbaarheid van voldoende water voor de landbouw en voor verdrogingsbestrijding van natuur, door vergroten en optimaliseren van wateraanvoer en het uitwerken van de zoetwaterbeschikbaarheid. We zetten ons in om de zoetwatermaatregelen uit te voeren die zijn afgesproken in de Bestuursovereenkomst Deltaplan Hoge Zandgronden.

Bouwstenen binnen het baken

Voorstellen voor Klimaatadaptatieve maatregelen

Watersysteemtoets, gebiedsprocessen

Investeren in pilots en uitvoeringsprojecten

Hieronder geven wij een indicatie wat de bouwsteen financieel betekent.

Klimaatadaptatie	Effect (€) op de jaarlijkse exploitatie 2019-2024 in jaar x						Effect (%) op belastingopbrengst (referentiejaar = 2018)					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Totaal Klimaatadaptatie												
WAS	320.000	960.000	1.530.000	1.990.000	2.320.000	2.360.000	0,5%	1,5%	2,4%	3,1%	3,7%	3,7%
Totaal Klimaatadaptatie												
WORDT	0	330.000	980.000	1.570.000	2.050.000	2.390.000	0,0%	0,5%	1,5%	2,5%	3,2%	3,8%

Baken 4: Duurzaamheid en innovatie

Begin 2018 hebben Rijk, Provincies, gemeenten en waterschappen het Interbestuurlijk Programma over een gezamenlijke aanpak voor opgaven op het gebied van klimaatmitigatie, klimaatadaptatie en circulaire economie ondertekend. Deze opgaven komen samen in de regio. Een samenhangende regionale visie en aanpak is daarom essentieel. Elementen in het Interbestuurlijk Programma zijn o.a. het opstellen van regionale circulaire economie strategieën op, zo mogelijk in combinatie of afstemming met de regionale energie en klimaatstrategieën. Andere opgaven zijn onder meer het klimaatbestendig maken van eigen vastgoed en op basis van het grondstoffenakkoord voorbereiden op geheel circulair opereren in 2050.

Vanaf 2018 is jaarlijks een Duurzaamheids- en Innovatiefonds beschikbaar van € 640.000, waarmee middelen aanwezig zijn voor vernieuwende projecten. We hebben een afwegingskader opgesteld. Dit

afwegingskader is een multicriteriatoets. Naast technische en financiële aspecten worden onder meer ook getoetst de bestuurlijke appreciatie, aspecten van samenwerking, imago en draagvlak in de organisatie.

Op het gebied van duurzaamheid zijn er twee aandachtsvelden, te weten energietransitie en circulaire economie. Qua energietransitie zijn we goed op weg met de ECI-centrale en de aangebrachte zonnecellen en stellen we de daken van onze loodsen beschikbaar voor het aanbrengen van zonnecellen.

We onderzoeken de mogelijkheden om duurzame energie, zoals windenergie of zonneparken, toe te passen op onze waterkeringen. We brengen in beeld welke effecten dit heeft op het beheer en onderhoud en op de veiligheid van de dijken om zo vast te kunnen stellen of duurzame energie op de keringen (kademuren en dijken) mogelijk is door ons, WBL of derden. Ook kijken we of een combinatie met "slimme dijken" mogelijk is. Samen met WBL geven we duurzaamheid ook vorm door te participeren in pilots of lokale initiatieven rond circulaire economie.

Bij innovatie kiezen we de strategie ons te richten op die gebieden waar we veel geld omzetten en waar we door slimmer werken een beter resultaat kunnen krijgen tegen (soms) minder kosten. We richten hier de focus op assetbeheer, inrichten watersystemen en beheer & onderhoud.

Voor het stimuleren van interessante, innovatieve onderzoeken op het gebied van waterkwaliteit en bodem zullen we indien nodig een beroep doen op het genoemde Duurzaamheids- en Innovatiefonds.

Innovatie doen we samen met de omgeving. Daarom werken WL en WBL samen met de gouden driehoek van opleidingsinstituten, bedrijfsleven en kenniscentra.

Bouwstenen binnen het baken

Voorstellen voor duurzaamheid en innovatie

Pilot nieuwe technieken, aanpak diffuse bronnen.

Hieronder geven wij een indicatie wat de bouwsteen financieel betekent.

Duurzaamheid en innovatie	Effect (€) op de jaarlijkse exploitatie 2019-2024 in jaar x						Effect (%) op belastingopbrengst (referentiejaar = 2018)					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Totaal Duurzaamheid en Innovatie WAS	230.000	230.000	200.000	200.000	200.000	200.000	0,4%	0,4%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%
Totaal Duurzaamheid en Innovatie WORDT	0	230.000	230.000	200.000	200.000	200.000	0,0%	0,4%	0,4%	0,3%	0,3%	0,3%

Bij dit baken moet nadrukkelijk worden opgemerkt dat er jaarlijks geld voor innovatie en duurzaamheid beschikbaar is via het Innovatie- en Duurzaamheidsfonds. De dekking van bovengenoemde voorstellen is niet op voorhand beschikbaar uit het fonds duurzaamheid en innovatie. Er wordt eerst getoetst aan het opgestelde afwegingskader. Het Innovatie- en Duurzaamheidsfonds wordt in de loop van de jaren uitgebreid naar 2 % van het belastingvolume van het watersysteem. Dit fonds wordt gevoed door besparingen in de organisatie, in 2019 met een besparing van 0,5%. Er is dan in 2019 1,5% beschikbaar in het fonds met een bedrag van € 960.000

Baken 5: Waterkwaliteitsaanpak

Als waterschap zijn we een belangrijke speler in het schoon houden en schoon maken van grond- en oppervlaktewater. Er zijn ook andere spelers die hierin een rol en verantwoordelijkheid hebben. We kiezen er in dit speelveld bewust voor om ons – meer dan afgelopen jaren - actief in te zetten om het water schoner te krijgen dan het nu is. Afwachten en pas iets doen als een ander ook iets doet, vinden we geen optie; dit is niet uitlegbaar aan de komende generatie.

Daarom blijven we ons maximaal inspannen om de (waterkwaliteits)doelen van de Europese Kaderrichtlijn Water in 2027 te halen. Naast de inzet van het waterschap is ook de inzet van diverse andere partijen nodig. Op basis van het huidige inzicht zullen we niet alle waterkwaliteitsdoelen in 2027 halen. Hoewel dit ook in andere delen van Europa het geval is, zullen de doelen vanuit Brussel vóór 2027 niet worden aangepast.

Medio 2018 zijn de resultaten bekend van de eerste serie watersysteemanalyses. Deze leveren informatie op over welke maatregelen effectief zijn om aan de KRW-doelen te voldoen.

We hebben hierbij direct invloed op de emissies vanuit onze rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's) en op de inrichting van onze beken. Wij maken met onze regionale partners zoals landbouw, gemeenten en industrie afspraken over maatregelen die zij kunnen nemen. Ook werken we actief samen in de regio Noord-Brabant en Limburg in verschillende pilots om waterkwaliteitsproblemen op te lossen.

Op nationaal niveau krijgt waterkwaliteit steeds meer aandacht. Het Rijk werkt aan een Bestuursakkoord Waterkwaliteit om ook op koepelniveau afspraken te maken met alle partijen die een rol hebben in het verbeteren van de waterkwaliteit in grondwater en oppervlaktewater.

Bijzondere aandacht hebben de medicijnresten gekregen. In 2018 is door het Rijk geld beschikbaar gesteld voor de uitvoering van pilots voor de verwijdering van deze stoffen op rwzi's. WBL bereidt een demonstratieproef op één van onze zuiveringen voor.

Wij hebben verschillende ideeën om de waterkwaliteitsproblemen aan te pakken. Wij werken deze ideeën uit tot concrete projecten en richten ons daarbij op beken die grensoverschrijdend (België) stromen en zoeken in gebiedspilots concrete aanknopingspunten. Onderdeel hiervan is de aanpak van ongezuiverde lozingen, erfafspoeling, erosie/afspoeling en vismigratieknelpunten.

Het stapelen van doelen, bijvoorbeeld een brede beekdalontwikkeling waarin het brede beekdal water kan bergen en de invloed van emissies uit de landbouw beperkt is, draagt bij aan een betere waterkwaliteit. De bestaande pilots Rieterdijk en Kabroeksebeek ronden wij af en evalueren wij voordat we met nieuwe pilots starten.

Dierlijke mest heeft in Limburg bijzondere aandacht. Bij initiatieven voor mestverwerking stemmen we met de initiatiefnemer de eisen voor lozingen af. Daarnaast stimuleren we de toepassing van organische stof in de landbouw waardoor we de uitspoeling van meststoffen naar het water beperken en het waterbergend vermogen vergroten.

Bouwstenen binnen het bakken

Voorstellen voor Waterkwaliteitsaanpak

*Kabroeksebeek, grensoverschrijdend onderzoek beken Duitsland, reductie riooloverstorten
Aanvullende monitoring medicijnresten, eindbeeld natuurbek*

Hieronder geven wij een indicatie wat de bouwsteen financieel betekent.

Waterkwaliteitsaanpak	Effect (€) op de jaarlijkse exploitatie 2019-2024 in jaar x						Effect (%) op belastingopbrengst (referentiejaar = 2018)					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Totaal Waterkwaliteitsaanpak WAS	160.000	230.000	210.000	210.000	210.000	190.000	0,2%	0,4%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%
Totaal Waterkwaliteitsaanpak WORDT	0	220.000	240.000	220.000	210.000	210.000	0,0%	0,3%	0,4%	0,3%	0,3%	0,3%

Baken 6: Waterketensamenwerking

De samenwerking tussen WL, WBL, gemeenten en drinkwaterbedrijf WML is voor ons erg belangrijk. De ontwikkelingen op het gebied van klimaat, energie, waterkwaliteit, demografie en duurzaamheid vragen om gezamenlijke doelstellingen en afspraken. De samenwerking heeft zich de afgelopen jaren ontwikkeld. Zo voert het WBL steeds meer taken rond rioolbeheer uit voor gemeenten. Ook op het gebied van wateroverlast komen bovengenoemde partijen elkaar steeds meer tegen. Klimaatstresstesten die we samen uitvoeren maken duidelijk waar de waterketen en het watersysteem elkaar beïnvloeden. Door gezamenlijk en integraal te meten, monitoren en rekenen kunnen we op een verantwoorde manier de stap van (adaptatie)planning naar (adaptatie)maatregelen maken. Ook de nieuwe Omgevingswet stimuleert de dialoog en samenwerking met de omgeving. De samenwerking tussen WBL en WML op enkele gebieden (o.a. procesautomatisering) gaat goed en we zullen deze samenwerking verder intensiveren.

Door afspraken in het Bestuursakkoord Water werken we aan het verlagen van de kosten, het verhogen van de kwaliteit en het verminderen van personele kwetsbaarheid. Door intergemeentelijke samenwerking in de regio's en de regio-overstijgende samenwerking hebben we het financiële voordeel dat nagestreefd wordt in het Bestuursakkoord Water (BAW) al gehaald. Ook vanuit het klantperspectief is het gewenst dat overheden en drinkwaterbedrijf steeds meer als één partij optrekken.

We verbreden de samenwerking waarbij de (afval)waterketen en het watersysteem integraal worden beschouwd. Wij zijn van mening dat de (afval)waterketen een belangrijke bijdrage kan leveren in de verduurzaming van de samenleving en het sluiten van ketens en kringlopen. Onze inwoners spelen hierbij een rol die we door een gezamenlijke communicatie onder de aandacht brengen.

Via het Waterschapsbedrijf Limburg (WBL) voeren wij het transport en de zuivering van afvalwater uit. De uitvoering van deze taak verandert door maatschappelijke ontwikkelingen zoals klimaatverandering en bijvoorbeeld krimp in Zuid-Limburg. WBL ontwikkelt op basis hiervan nieuwe zuiveringsconcepten waarin energierugwinning, grondstofwinning (zoals fosfaat), verwijdering

medicijnresten en innovatie een belangrijke rol spelen. Innovaties ontwikkelen we samen met onze partners.

Op 13 september 2017 heeft u de toekomstvisie waterzuiveren en waterketen 2030 vastgesteld. De visie geeft inhoudelijk lange termijn richting. In de vervolgstap gaan wij deze visie verbinden met de korte en middellange termijn en uitvoeringspraktijk van WL, WBL en ketenpartners.

Met deze vervolgstap willen wij borgen dat de uiteindelijke opdracht haalbaar en gedragen is. Wij vragen aan WBL met concrete voorstellen te komen hoe de streefbeelden gerealiseerd kunnen worden en hierbij ook aan te geven:

- Welke keuzes liggen voor?
- Wat betekenen deze keuzes voor de kostenontwikkeling?
- Wat zijn de termijnen voor de realisatie van de streefbeelden uit de Toekomstvisie?

WL en WBL werken in 2018 aan hernieuwd opdrachtgeverschap en opdrachtnemerschap, gebaseerd op gezamenlijke waardecreatie.

Baken 7: Vernieuwende organisatie

Uitdagingen als de klimaatverandering en de digitale transformatie vragen om een andere waterschapsorganisatie dan we nu kennen. Er zal verregaande digitalisering plaatsvinden, gedreven vanuit de verwachtingen van onze omgeving en vanuit een vergroting van onze efficiëntie. Onze processen zullen steeds meer verweven raken met die van onze partners. Digitale netwerken zullen aan de orde van de dag zijn. Het is zaak dat we ons daar de komende jaren naar deze nieuwe organisatie ontwikkelen.

Tegelijkertijd zal in de komende 10 jaar 40% van ons personeelsbestand uitstromen met pensioen.

De beschreven veranderingen vragen om medewerkers, die competenties en vaardigheden ontwikkelen passend bij de nieuwe ontwikkelingen. De verwachte uitstroom van personeel is een kans én een bedreiging. Een kans om nieuwe (jonge) medewerkers met de gewenste vaardigheden en competenties binnen te halen. Een bedreiging omdat we geen kennis verloren willen laten gaan. Door tegelijkertijd nieuwe mensen binnen te halen en samen met oudere medewerkers te laten samen werken willen we op een organische manier onze organisatie ontwikkelen.

We groeien toe naar een wendbare, lerende en verbonden organisatie, waar medewerkers met plezier en toewijding werken. Wij bieden interessant en uitdagend werk en scheppen ruimte voor initiatief en ontwikkeling. Wij kiezen voor jonge medewerkers door het werven van trainees en stagiaires. Daarnaast faciliteren wij onze "oudere" medewerkers zodanig dat zij langer en gezond door kunnen werken onder andere door inzet van het Generatiepact. We stimuleren dat medewerkers zich een leven lang blijven ontwikkelen, onder meer door scholing en leren van onze omgeving maar ook in houding en gedrag.

Bijlage 3: Technische uitgangspunten 2019-2024

Onderstaand zijn de algemene ontwikkelingen en de uitgangspunten voor de meerjarenraming 2019-2024 weergegeven. De belangrijkste algemene ontwikkelingen en uitgangspunten die bij de samenstelling van de Meerjarenraming 2019-2024 zijn gehanteerd, kunnen worden gesplitst in interne en externe factoren.

Verder kan nog worden opgemerkt dat de meerjarenraming en de programmabegroting moeten voldoen aan de geldende voorschriften zoals de Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW) en het Burgerlijk Wetboek, boek II (BW II) met betrekking tot begrotingen en jaarstukken.

De uitgangspunten worden onderstaand weergegeven.

Interne factoren

- Basis zijn de jaarrekening 2017 van WL, de vastgestelde begroting 2018 van Waterschap Limburg, inclusief de wijzigingen van de vergadering van het algemeen bestuur tot en met maart 2018 en de uitgangspunten en bouwstenen zoals geformuleerd in het Waterbeheerplan 2016-2021.
- Basis voor de salarisbegroting is de geaccordeerde personeelsformatie van Waterschap Limburg per 1 januari 2018.
- Berekening van de liquiditeitspositie
Het uitgangspunt is dat de aanslag in 2019 evenals voorgaande jaren gespreid wordt opgelegd door middel van vier grote kohieren. Voor de berekening van de liquiditeitspositie wordt uitgegaan van aanslagoplegging per 31 januari 2019 (95%) voor de zuiveringsheffing bedrijven, 28 februari 2019 (95%) voor de watersysteemheffing van de gemeenten die deelnemer zijn in de BsGW en 31 maart 2019 (95%) voor de overige aanslagen. Op 30 november 2019 worden de overige 5% opgelegd. Indien deze data niet worden gehaald, heeft dit tot gevolg dat de liquiditeitspositie verslechtert. Dit heeft een negatief effect op de rentekosten. Indien de aanslag eerder wordt opgelegd heeft dit uiteraard een positief effect op de liquiditeitspositie en de daarmee gemoeide rentekosten.
- De bedrijfsmatige activiteiten van de taak zuiveringsbeheer en de heffing en invordering van de waterschapslasten zijn opgedragen aan het WBL en de BsGW. De door het waterschap hiervoor te betalen bijdrage wordt afhankelijk gesteld van de jaarlijkse begroting van het WBL en de BsGW en is een verplichte uitgave.
- Afschrijvingsmethodiek
Voor nieuwe investeringen wordt het beleid gevolgd zoals opgenomen in de begroting 2018. Dit betekent dat voor nieuwe investeringen in 2019 en volgende jaren de volgende afschrijvingstermijnen worden gehanteerd.

Omschrijving	Afschrijvingstermijn
Civiel bouwkundige werken	25 jaar
Elektromechanische werken	15 jaar
Waterstaatkundige werken	30 jaar
Gebouwen	30 jaar
Automatisering	≤ 5 jaar
Inventaris	10 jaar
Immateriële activa	≤ 5 jaar
Tractiemiddelen	≤ 10 jaar

- Conform de Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW) wordt een deel van de eigen loonkosten geactiveerd. Hier wordt de bestaande beleidslijn gevolgd die vastligt in de meerjarenraming 2018-2023 van Waterschap Limburg (hoofdstuk 3 'investeren, activeren en afschrijven').
- Op 'grond' wordt afgeschreven indien de grond onderdeel is van een waterstaatkundig werk. Indien gronden worden aangekocht om strategische redenen wordt hierop niet afgeschreven, tot het moment dat de grond eventueel onderdeel uit gaan maken van een waterstaatkundig werk. Op gronden waarop installaties of gebouwen zijn gelegen, wordt niet afgeschreven. Het voorgaande zijn richtlijnen voor groepen investeringen. Per individuele investering wordt beoordeeld welke afschrijvingstermijn van toepassing is. Voor de berekening van de kapitaallasten wordt de volgende systematiek gehanteerd.

Kapitaallasten investering

1e jaar:	2e jaar en volgende:
½ jaar afschrijving en ½ jaar rente	jaar afschrijving en jaar rente

- Doorberekening
De kosten worden volgens de landelijke BBP-verrekeningssystematiek doorberekend over de waterschapstaken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. Een gedeeltelijke uitzondering hierop vormen de beleidsproducten vergunningen en meldingen, adviezen vergunningen, toezicht, handhaving, bestuur en externe communicatie die worden toegerekend aan beide taken op basis van een procentuele verdeling. Deze ziet er als volgt uit.

Beleidsproduct	WL	
	watersysteem	zuivering
Vergunningen en meldingen	50%	50%
Adviezen vergunningen	50%	50%
Toezicht	50%	50%
Handhaving	50%	50%
Bestuur	55%	45%
Externe communicatie	55%	45%

- Kwijtschelding/oninbaar
Ten aanzien van kwijtschelding wordt de bestaande beleidslijn gevolgd. Voor de oninbaarheid van belastingdebiteuren wordt het oninbaarheidspercentage van 0,5% gehandhaafd voor 2019 en volgende jaren.
- Onvoorzien
Het bestaande beleid wordt gecontinueerd. Het budget voor onvoorziene uitgaven bedraagt circa 0,4% van het begrotingstotaal.
- Reserves en voorzieningen
Uitgangspunt vormt de geldende wettelijke voorschriften en de gevolgde gedragslijn in het verleden.
- Investeringsniveau WBL
Bij het opstellen van de meerjarenraming wordt het investeringsvolume jaarlijks door het WBL opnieuw beoordeeld op grond van twee van belang zijnde ontwikkelingen. Enerzijds het streven om vanuit kosten oogpunt de bestaande installaties zo lang mogelijk in bedrijf te houden en anderzijds om in geval van grootschalige aanpassingen of vervanging van installaties het Verdygo-concept (modulair bouwconcept) toe te passen. Dit bouwconcept biedt naar de toekomst toe een grotere flexibiliteit om te kunnen inspelen op nieuwe technologische ontwikkelingen. De omvorming van traditionele rwzi's naar rwzi's volgens het Verdygo-concept vindt (grotendeels) niet binnen de planperiode van het MIP plaats. Uitgangspunt voor het MIP is om - tot moment van omvorming - de bestaande installaties in stand te houden door het doen van onderhoudsinvesteringen, met een korte afschrijvingstermijn. De inventarisatie en beoordeling van de rwzi's loopt, waarna het MIP hierop zal worden aangepast. Het normatieve gemiddelde uitgavenniveau over de 10 jarige planperiode is enerzijds verlaagd met € 400.000 als gevolg van de evaluatie van het financieel beleid waarbij is besloten om minder personele kosten en rentekosten te activeren. Anderzijds neemt het normatieve niveau toe doordat vanaf deze meerjarenraming 2019-2028 het jaarlijks investeringsvolume wordt gecorrigeerd voor inflatie. Het normatieve gemiddelde uitgavenniveau stijgt daardoor van gemiddeld € 22.500.000 naar gemiddeld € 24.700.000 (incl. KRW maatregelen en exclusief investeringen die zichzelf terugverdienen). Conform besluit is het investeringsvolume extra verhoogd met € 14.500.000 vanwege de investering in zonnepanelen (verdient zichzelf terug). De ruimte ten opzichte van de gemiddelde uitgavennorm wordt opgevuld met een niet gespecificeerde algemene raming. Nieuwe projectinitiatieven dienen eerst concreet te worden uitgewerkt alvorens ze als benoemd project in het MIP worden opgenomen. Voor de planperiode is het investeringsniveau inclusief de extra investering voor de nieuwe planperiode gemiddeld € 25.600.000 per jaar.
- Investeringsniveau Waterschap Limburg
In het Waterbeheerplan 2016-2021 is rekening gehouden met de inspanningsverplichtingen zoals opgenomen in de Vierde Nota Waterhuishouding (NW4), het Provinciaal Omgevingsplan Limburg (POL), Waterbeleid 21^e eeuw (WB21), het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) en de Europese Kaderrichtlijn Water.

Voor 2019 en volgende jaren is in het Waterbeheerplan (exclusief zuiveren) uitgegaan van een netto investeringsniveau van € 27.370.000 per jaar en is als volgt opgebouwd:

- Hoogwaterbescherming Maas	€ 2.157.000
- Regionaal watersysteem	€ 11.510.000
- Bijdrage HWBP	€ 10.975.000
- Overige investeringen (bedrijfsvoering, bestuur ca)	€ 2.728.000

De ervaring leert dat vanwege de complexiteit van de projecten en de daarmee samenhangende grondproblematiek het investeringsniveau de komende jaren kan fluctueren.

Op basis van bovenstaande onderdelen kunnen de interne factoren als volgt - niet limitatief - gecomprimeerd worden weergegeven:

Interne factor	Uitgangspunten 2019 - 2024
Basis	Jaarrekening 2017 WL Begroting 2018 WL, inclusief de wijzigingen tot en met de AB-vergadering maart 2018 Waterbeheersplan 2016-2021 Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW) Burgerlijk Wetboek BWII
Verplichte uitgave	Begroting Waterschapsbedrijf Limburg (WBL) 2019-2028 Begroting Belastingssamenwerking Gemeenten en Waterschappen (BsGW) 2019-2023
Oninbaarheid	0,5% Belastingvolume
Onvoorzien	0,4% van het begrotingstotaal
Investeringsniveau	maximaal € 27.370.000

Externe factoren

De externe factoren zijn waar mogelijk gebaseerd op de ramingen van het Centraal Planbureau (CPB). Het betreft het inflatiepercentage, de salariskosten en de rekenrente.

- Inflatiepercentage

In 2017 is de inflatie in Nederland uitgekomen op 1,39%. De Nederlandse inflatie is in vergelijking met andere Europese landen iets lager uitgevallen. De gemiddelde inflatie in de eurozone bedroeg in 2017 1,54%. Het CPB verwacht dat de inflatie voor 2018 gemiddeld zal uitkomen op 1,6%. Het feitelijk inflatiecijfer waarmee wij als waterschap te maken hebben is de prijsindex 'intermediair verbruik overheid'. Dit inflatiecijfer ligt iets hoger. Gelet op de economische groei in relatie tot de consistentie in de meerjarenraming wordt voor 2019 uitgegaan van een inflatiepercentage van 2%. Voor de reguliere kosten wordt voor 2019-2024 dan ook gerekend met een inflatiepercentage van jaarlijks 2%.

- Salariskosten

De in april 2015 afgesloten waterschaps-CAO had een looptijd van 1 januari 2014 tot 1 januari 2017. Er is nog geen nieuwe CAO afgesloten. Naast de reguliere verhogingen (vanwege doorgroei in functieschalen) wordt in afwachting van de nieuwe CAO in 2019 rekening gehouden met een indexering van de brutoloonkosten van 2%. Deze indexering bestaat uit de stijging van de salarissen en de werkgeverslasten die naar verwachting ook zullen toenemen.

Voor de jaren 2019-2024 wordt eveneens naast de reguliere verhogingen, rekening gehouden met een jaarlijkse indexering van de loonsom van 2%.

- Rekenrente

Rente langlopende leningen

Medio februari bedroeg het rentepercentage voor een geldlening met een looptijd van 20 jaar 1,35% en van 25 jaar 1,55%. Financiële instellingen verwachten dat de rente op langlopende geldleningen door de economische groei en de daarmee gepaard gaande ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt zal toenemen. De mate waarin en de snelheid waarop is echter onzeker. Om het renterisico te beperken wordt voor 2019 uitgegaan van een percentage van 2%.

Op langere termijn is de verwachting dat door de economische groei de rentepercentages verder kunnen toenemen. Voor 2020 wordt daarom uitgegaan van een percentage van 2,25%, 2021 van 2,75%, 2022 van 3%, 2023 van 3,5% en 2024 van 4%. Het meerjarig ontwikkelingspatroon ligt hiermee iets lager dan de renteontwikkeling zoals gehanteerd in de meerjarenraming 2018-2023.

Rente kortlopende leningen

De Europese Centrale Bank (ECB) heeft de rente die sinds maart 2016 op een niveau van 0% is ongewijzigd gelaten. De depositorente is eveneens ongewijzigd gebleven op het niveau van min 0,4%. Hierdoor zijn de rentepercentages op de geldmarkt (korte geldleningen zoals rekening courant) de afgelopen jaren extreem laag gebleven. Omdat hier op korte termijn geen grote verandering in te verwachten is, wordt voor 2019 een percentage voor kortlopende geldleningen (lees rekening-couranttekorten) gehanteerd van 0,2%. Voor de meerjarenraming wordt in verband met de te verwachten afbouw van het opkoopprogramma van de ECB en de economische groei voor 2020 uitgegaan van 0,3%, 2021 van 0,4%, 2022 van 0,5%, 2023 van 0,75% en voor 2024 wordt een percentage gehanteerd van 1%.

Rente reserves en voorzieningen

Over reserves en voorzieningen wordt rente berekend en toegerekend aan de exploitatie. Het gehanteerde percentage is gelijk aan dat van de rente kortlopende leningen, te weten 0,2% voor 2019, 2020 0,3%, 2021 0,4%, 2022 0,5%, 2023 0,75% en 2024 1%.

Op basis van bovenstaande onderdelen kunnen de externe factoren als volgt gecomprimeerd worden weergegeven:

Externe factor	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Inflatie	2%	2%	2%	2%	2%	2%
Personeelskosten	2%	2%	2%	2%	2%	2%
Rente langlopende leningen	2%	2,25%	2,75%	3%	3,5%	4%
Rente kortlopende leningen	0,2%	0,3%	0,4%	0,5%	0,75%	1%
Rente reserves en voorzieningen	0,2%	0,3%	0,4%	0,5%	0,75%	1%